

INHOUD

VOORWOORD	11
INLEIDING	13
HOOFDSTUK 1 : INLEIDING IN HET MOND- EN KEELGEBIED	15
1.1 Orale myologie	15
1.1.1 Spieren van de faciale expressie	16
1.1.2 Kauwspieren	20
1.1.3 Tongspieren	22
1.1.4 Supra- en infrahyoïdspieren	26
1.1.5 Keelspieren	27
1.1.6 Spieren van het zachte gehemelte	30
1.2 Orale myofunctionele neurologie	32
1.2.1 Centraal zenuwstelsel	33
1.2.2 Perifeer zenuwstelsel	35
– Somatisch systeem	36
– Autonoom systeem	41
1.3 Basiskennis over het gebit	42
1.3.1 Tand	42
1.3.2 Tandontwikkeling en tandschikking in het melk- en het blijvend gebit	45
1.3.3 Occlusie	47
1.4 Fysiologie van de kaak	51
1.4.1 Tand en hun krachten	51
– Orthodontie	54
– Prothetiek (prosthodontie)	55
1.4.2 Kaakgewricht	56
1.5 Neusweg en mondademing	58

HOOFDSTUK 2 : SLIKKEN	61
2.1 Ontwikkelingsgeschiedenis van de mondfuncties : fylogenetisch en ontogenetisch	61
2.1.1 Orale reflexen	64
2.1.2 Orale sensibiliteit	68
2.1.3 Orale motoriek – Relatie tussen voeding en smaak	70
2.2 Slikken	79
 HOOFDSTUK 3 : AFWIJKEND MONDGEDRAG	 91
3.1 Afwijkend slikgedrag	91
3.1.1 Krachtensysteem bij het normale en afwijkend slikken	91
3.1.2 Afwijkingen in de orale fase	93
3.1.3 Afwijkingen in de faryngeale en de oesofageale fase	93
3.1.4 Tongpers, 'tongue thrusting' en afwijkend slikken	93
3.1.5 Classificatie van de afwijkende slikpatronen	95
3.2 Afwijkend kauwen	97
3.3 Duim- en vingerzuigen en overige zuiggewoonten	97
3.4 Habitueel mondademen	98
3.5 Afwijkende tongplaatsing in rust	102
3.6 Foutieve lipgewoonten	103
3.7 Nagelbijten	104
3.8 Afwijkend mondgedrag bij patiënten met een dysfunctie van het kauwgewricht	104
 HOOFDSTUK 4 : ETIOLOGIE EN GEVOLGEN VAN AFWIJKEND MONDGEDRAG	 107
4.1 Voedingswijze tijdens de oro-faciale ontwikkeling	107
4.2 Langdurig gebruik van vloeibaar of zacht voedsel	108
4.3 Erfelijkheid	109
4.4 Duim- of vingerzuigen	109
4.5 Opvullen van open plaatsen tijdens het wisselen – 'gap-filling'-tendens	109
4.6 Organische aandoeningen in het aanzetstuk	110
4.7. Mondademing	111
4.8 Neurologische aandoeningen	111
4.9 Psychogene factoren	112
4.10 Orthodontische of prothetische behandeling	112
4.11 Slaapgewoonten	112
4.12 Oraal-sensorische afwijkingen	113

INHOUD	7
4.13 Spraakproblemen als gevolg van afwijkend mondgedrag	113
4.14 Tenslotte	114
HOOFDTUK 5 : ONDERZOEK VAN AFWIJKEND MONDGEDRAG	115
5.1 Inleiding	115
5.2 Observatie	115
5.3 Anamnese	116
5.4 Onderzoek	117
5.4.1 Onderzoek van de structuur	117
5.4.2 Onderzoek naar het afhappen, kauwen en slikken	120
5.4.3 Specifiek onderzoek naar de beweeglijkheid van de lippen, tong en kaak	121
5.4.4 Onderzoek van de sensibiliteit	123
5.4.5 Onderzoek van het spreken en stemgeven	124
HOOFDSTUK 6 : ALGEMENE BESCHOUWINGEN OVER DE THERAPIE BIJ AFWIJKEND MONDGEDRAG	125
6.1 Argumenten voor het al of niet starten van de behandeling	126
6.2 Interdisciplinaire samenwerking	129
HOOFDSTUK 7 : THERAPIE VAN HET AFWIJKEND MONDGEDRAG	133
7.1 Duim- en vingerzuigen – Zuigen op een voorwerp	133
7.1.1 Therapie van van Dokkum	133
7.1.2 Methoden beschreven in Kohnstamm (1981)	134
7.1.3 Therapie volgens Barrett en Hanson (1978)	136
7.1.4 Therapie volgens Garliner (1974 en 1981)	137
7.1.5 Therapie volgens Zickenfoose (1983)	138
7.2 Habituele mondademing	139
7.3 Foutieve lipgewoonten en nagelbijten	140
HOOFDSTUK 8 : THERAPIE VAN HET AFWIJKEND SLIKKEN	141
8.1 Therapie volgens Barrett en Hanson (1978)	141
8.1.1 Globaal behandelplan	141
8.1.2 Oefenprogramma	144
Stadium 1 : Lipoefeningen volgens Barrett (1978)	144
Stadium 2 : Oefeningen ter versterking van de	

	voorste segmenten van de tong	147
	Stadium 3 : Oefeningen voor het tongblad en het achterste tonggedeelte	149
	Stadium 4 : Coördinatie van de totale slikbeweging	154
	Stadium 5 : Slikken als een bewuste gewoonte	157
	Stadium 6 : Slikken als een onbewuste gewoonte	159
	Stadium 7 : Testen van de slikbeweging op bewust en onbewust niveau	161
8.2	Therapie volgens Garliner	162
	8.2.1 Principes van de myofunctionele therapie	162
	8.2.2 Oefengang van de myofunctionele therapie	163
8.3	Therapie volgens Zickenfoose (1983)	165
	8.3.1 Video-opnamen	166
	8.3.2 Huiswerk	167
	8.3.3 Variaties op de lipoefeningen	167
	8.3.4 Behandeling van de tongpers	168
	- Oefengang 1	168
	- Oefengang 2	169
	- Oefengang 3	169
	- Oefengang 4	171
	- Oefengang 5	172
	- Oefengang 6	173
	- Oefengang 7	174
	- Oefengang 8	175
	- Oefengang 9	175
	- Oefengang 10	176
HOOFDSTUK 9 : ENKELE BEHANDELINGSMOGELIJKHEDEN VOOR PATIËNTEN MET KLACHTEN AAN HET KAUWSTELSEL (CMD)		177
HOOFDSTUK 10 : VOEDINGSPROBLEMEN BIJ BABY'S MET EEN LIP-, KAAK- EN/OF GEHEMELTESPLEET (SCHISIS)		181
10.1	Beknpte informatie over schisis	181
10.2	Inventarisatie van de voedingsproblemen bij de baby	183
	10.2.1 Verslikken	184
	10.2.2 Niet goed kunnen zuigen	186
	10.2.3 Regurgitatie : het terugkomen van voedsel door de neus	190
	10.2.4 Aspiratie : de baby hapt te veel lucht mee bij het drinken; boeren en hikken	191

10.2.5 De baby drinkt te snel en spuugt de voeding snel uit	191
10.2.6 Vermoeidheid door het drinken	192
10.2.7 Voedingsproblemen bij de Pierre Robin-sequentie	192
10.2.8 Van vloeibaar naar halfvast voedsel	193
HOOFDSTUK 11 : EEN EERSTE AANZET TOT DE BEHANDELING VAN VERWORVEN AFWIJKEND MONDGEDRAG	195
11.1 Inventarisatie van de meest voorkomende orale problemen	196
11.1.1 Stoornissen in de voorbereidende fase	196
11.1.2 Kauwproblemen	197
11.1.3 Verminderde of vermeerderde orale sensitiviteit	197
11.1.4 Stoornissen met betrekking tot de eerste slikbeweging	197
11.1.5 Stoornissen in de faryngeale fase van het slikken	197
11.1.6 Aspiratie	198
11.2 Onderzoek van verworven eet- en drinkproblemen	198
11.3 Behandeling van eet- en drinkproblemen bij neurologisch letsel	199
11.3.1 Aanpassing in het mondgebied	199
11.3.2 Mondbehandeling, mondoefeningen, eet- en drinktherapie en voedingsadviezen	201
11.3.3 Logopedie bij baby's met sondevoeding	218
11.3.4 Eet- en drinkproblemen bij larynx- en mondcarcinomen	219
HOOFDSTUK 12 : ONDERZOEK EN BEHANDELINGSMOGELIJKHEDEN BIJ KINDEREN MET DOWN-SYNDROOM	225
APPENDIX	229
1. Mogelijke anamnesevragen bij het onderzoek van afwijkend mondgedrag	229
2. Observatielijst met betrekking tot eten en drinken	230
3. Aandachtspunten bij de screening van afwijkend mondgedrag (als beschreven bij Hockel, 1980)	231
4. Aandachtspunten bij het onderzoek van afwijkend mondgedrag	233
5. Effecten van blaasinstrumenten op het gebit	241
LITERATUUR	243